

Warszawa, 10 września 2015 r.

03/09/ACh/15

Szanowny Pan
Grzegorz KARPIŃSKI
Sekretarz Stanu
w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych
ul. Stefana Batorego 5
02-591 Warszawa
Nr fax.: 22 60 142 82

dot. pisma:

DP-I-0231-29/2015/Ech

W imieniu Stowarzyszenia Interwencji Prawnej (dalej: Stowarzyszenie), dziękując za zaproszenie nas – pismem z dnia 25 sierpnia 2015 r. (doręczonym w dniu 31 sierpnia br.) – do konsultacji **projektu rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie wzoru formularza wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej**, uprzejmie przekazuję uwagi Stowarzyszenia wobec projektowanego aktu prawnego.

Pragnę zaznaczyć, że przygotowane przez zespół Stowarzyszenia uwagi dotyczą jedynie tych spośród proponowanych rozwiązań, które – w naszym przekonaniu – nie znajdują dostatecznego uzasadnienia w delegacji ustawowej art. 26 ust. 7 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (dalej: u.u.c.o.) w brzmieniu nadawanym temu przepisowi ustawą nowelizującą (ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. – druk 3433) lub które mogłyby w sposób nieuzasadniony powodować znaczne wydłużenie czynności, tzw. wstępnej procedury uchodźczej.

1) Uwagi w zakresie części II wzoru formularza wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej

- **Ad. pkt B5 (str. 10)** – W punkcie tym, dotyczącym określenia podstawy pobytowej cudzoziemca, składającego wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej w okresie legalnego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej projektodawca błędnie wskazał – wśród rodzajów zezwoleń pobytowych – nieistniejące „zezwolenie na zamieszkanie na pobyt czasowy”. W ocenie Stowarzyszenia w omawianym punkcie wymienione winny zostać: 1) wiza (ew. z rozróżnieniem na wizę Schengen i wizę krajową), 2) zezwolenie na pobyt czasowy, 3) zgoda na pobyt ze względów humanitarnych, 4) zgoda na pobyt tolerowany, 5) „inna podstawa pobytu” (w tym zakresie chociażby: odcisk stempla, potwierdzający złożenie w terminie wniosku o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy czy też przebywanie w Polsce w ramach ruchu bezwizowego).
- **Ad. pkt B6 (str. 10)** – W punkcie tym, dotyczącym miejsca pobytu cudzoziemca na terytorium RP projektodawca zdecydował się na wymienienie następujących możliwych miejsc pobytu aplikanta: 1) ośrodek dla cudzoziemców w Podkowie Leśnej – Dębaku, 2) ośrodek dla cudzoziemców w Białej Podlaskiej, 3) strzeżony ośrodek dla cudzoziemców (z pozostawieniem wykropkowanego miejsca

na odrębne określenie, w którym strzeżonym ośrodku wnioskodawca przebywa), 4) areszt dla cudzoziemców (z pozostawieniem wykropkowanego miejsca na odrębne określenie, w którym areszcie aplikant przebywa), 5) inne. O ile Stowarzyszenie generalnie pozytywnie ocenia próbę usystematyzowania formularza wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, poprzez określenie typowych miejsc pobytu wnioskodawcy, o tyle krytycznie odnosi się do samych założeń, które legły – jak się wydaje – u podstaw przyjętej przez projektodawcę metody określenia miejsc pobytu cudzoziemca. Przy przyjęciu bowiem, że – co do zasady – wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej składać będą przede wszystkim cudzoziemcy dopiero przybywający do Polski, zaznaczyć wypada, że w toku wstępnej procedury uchodźczej brak będzie możliwości określenia miejsca ich pobytu (na chwilę składania wniosku azylowego miejscem tym będzie, np. Placówka SG w Terespolu albo Placówka SG Warszawa-Okęcie w Warszawie). Nie ulega wątpliwości, że ustawodawca wskazuje, w art. 26 ust. 3 pkt 8 u.u.c.o., że w formularzu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej powinna znaleźć się, m.in. informacja o miejscu zamieszkania i adresie do korespondencji cudzoziemca. Podobnie nie ulega wątpliwości, że pomocnym może być pozostawienie w formularzu tego wniosku takich określonych rodzajowo miejsc pobytu wnioskodawcy, jak ośrodek dla cudzoziemców, strzeżony ośrodek dla cudzoziemców lub areszt dla cudzoziemców – w przypadku osób już przebywających na terytorium RP i np. składających ponownie wnioski o udzielenie im ochrony międzynarodowej tego rodzaju wymienienie powinno usprawnić procedurę złożenia wniosku azylowego. Niecelowym jest natomiast – w ocenie Stowarzyszenia – „imiennie” wskazywanie w formularzu wniosku dwóch ośrodków recepcyjnych prowadzonych przez Urząd do Spraw Cudzoziemców (Podkowa Leśna – Dębak oraz Biała Podlaska) – rozwiązaniem lepszym byłoby pozostawienie po określeniu „ośrodek dla cudzoziemców” wykropkowanego miejsca, w które funkcjonariusz SG przyjmujący wniosek azylowy wpisałby odpowiednią nazwę miejscowości.

2) Uwagi w zakresie części IV wzoru formularza wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej

- **Ad. pkt 1 (str. 12)** – W ocenie Stowarzyszenia nieuzasadnionym jest odstąpienie przez projektodawcę od wskazania w omawianym punkcie – tak, jak ma to miejsce w obecnie obowiązującym formularzu wniosku o nadanie statusu uchodźcy w Rzeczypospolitej Polskiej (Część E, punkt 1, str. 8) – że cudzoziemiec, opisując powody ubiegania się o ochronę międzynarodową użyć może także, cyt.: „dowolnej ilości dodatkowych arkuszy”. Nie ulega wątpliwości, że o ile tylko cudzoziemiec chce już przy składaniu wniosku azylowego opisać przyczyny ze względu na które zmuszony był opuścić kraj pochodzenia i poszukiwać ochrony międzynarodowej, nie powinno mu się tej możliwości ograniczać. W rozstrzygnięciach tak Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców, jak i Rady do Spraw Uchodźców niejednokrotnie wyrażane było stanowisko, iż właśnie spontaniczne wyjaśnienia składane przez wnioskodawcę w toku wstępnej procedury uchodźczej uznane powinny być za najbardziej wiarygodne. Stowarzyszenie pragnie podkreślić, że w swojej działalności poradniczej niejednokrotnie także spotykało się z czynieniem przez polskie organy azylowe swego rodzaju zarzutu cudzoziemcom, którzy jakichś okoliczności obiektywnie istotnych dla ich sprawy nie podnieśli już w toku wstępnej procedury uchodźczej – zarzucano ich późniejszym, obszerniejszym wyjaśnieniom, iż stanowią „eskalację” zeznań i stanowią wyraz instrumentalnego traktowania przez wnioskodawców postępowania uchodźczego. Mając powyższe na uwadze, Stowarzyszenie stoi na stanowisku, że regulacja omawianego punktu nie powinna wykluczać możliwości dołączenia – na potrzeby cudzoziemca – dodatkowych arkuszy do jego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, gdzie ten mógłby (w zakresie, w jakim uzna to za niezbędne i w zakresie, w jakim pozwoli mu na to jego stan psychofizyczny) wskazać zasadnicze powody ubiegania się o ochronę międzynarodową.

- **Ad. pkt 3 i 4 (str. 13-14)** – Punkty 3 i 4 w części IV zaproponowanego formularza wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej odnoszą się odpowiednio do: 1) możliwości uzyskania przez wnioskodawcę ochrony krajowej przed prześladowaniem, 2) możliwości skorzystania przez aplikanta z tzw. migracji wewnętrznej (zamieszkanie w „bezpiecznej” części kraju pochodzenia). Stowarzyszenie pragnie podkreślić, że pytania, których dotyczą powyższe punkty, jakkolwiek istotne dla kwestii oceny zasadności wniosku cudzoziemca o objęcie go ochroną międzynarodową, powinny zostać – w naszej ocenie zadane wnioskodawcy nie w trakcie czynności wstępnej procedury uchodźczej, lecz w toku, tzw. przesłuchania statusowego. Co jednak najważniejsze, zakres przedmiotowy pytań, o których mowa w pkt 3 i 4 – w ocenie Stowarzyszenia – ewidentnie wykracza poza delegację ustawową z art. 26 ust. 3 u.u.c.o. W naszym przekonaniu nieuzasadnionym jest swego rodzaju przenoszenie ciężaru gromadzenia materiału dowodowego w postępowaniu w sprawie o udzielenie ochrony międzynarodowej z Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców i Rady do Spraw Uchodźców na organ Straży Granicznej przyjmujący wniosek azylowy. Nie można w tym kontekście zapominać, że prawo polskie nie zna instytucji, tzw. procedur granicznych, że w najbliższej przyszłości Polska i jej organy migracyjno-azyłowe spotkać się mogą z sytuacją znacznego zwiększenia liczby osób aplikujących o ochronę międzynarodową (a zatem – każde pytanie, które bezzasadnie wydłużałoby wstępną procedurę uchodźczą, co z kolei mogłoby powodować wydłużenie okresu oczekiwania cudzoziemców, chcących ubiegać się o ochronę w strefach tranzytowych oraz w obrębie przejść granicznych, powinno zostać pominięte), wreszcie że zgodnie z nowym brzmieniem u.u.c.o. wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej cudzoziemiec będzie mógł złożyć w każdej placówce / każdym oddziale Straży Granicznej (co za tym idzie – także w jednostce SG, która dotąd nie miała żadnego doświadczenia w prowadzeniu wstępnych procedur uchodźczych). Wszystkie te okoliczności, zwłaszcza zaś brak pierwowzoru omawianych pytań w art. 26 ust. 3 oraz art. 8 u.u.c.o. przemawia – w opinii Stowarzyszenia – za rezygnacją z ww. pytań.

3) Uwagi w zakresie części „Adnotacje urzędowe”

- **Ad. str. 21** – Na stronie 21 formularza wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej projektodawca zdecydował się wymienić kategorie osób, które mogą wymagać szczególnego traktowania w zakresie prowadzenia postępowania lub w zakresie pomocy socjalnej. O ile należy zdecydowanie pozytywnie odnieść się do wprowadzenia do formularza wniosku tego rodzaju informacji, które może pozwolić na maksymalnie szybką, opartą na obserwacji dokonywanej przez funkcjonariusza SG, identyfikację osób, które wymagają szczególnego traktowania i wdrożenie wobec nich stosownych procedur, o tyle krytycznie odnieść się należy do niepozostawienia przez projektodawcę – wśród kategorii wymienionych na str. 21 – pozycji „wymaga szczególnego traktowania w zakresie postępowania lub w zakresie pomocy socjalnej z innych przyczyn”. Podkreślenia wymaga bowiem, że przepis art. 68 ust. 1 u.u.c.o., który powinien być dla projektodawcy wytyczną do formułowania przedmiotowego katalogu, kreuje katalog otwarty osób, które szczególnego traktowania mogą wymagać – formuła: „Jeżeli wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej dotyczy osoby, która może wymagać szczególnego traktowania, w szczególności będącej...”.

Adam CHMURA

(podpis na oryginale pisma)